מתניתין הא קא משמע לן דשנים במקושר כעד אחד בפשוט מה התם פסולא דאורייתא אף הכא נמי פסולא דאורייתא תדע דשלחו מתם חברייא לר' ירמיה עד אחד בכתב ועד אחד על פה מהו שיצטרפו אליבא [א]דתנא קמא דרבי יהושע בן קרחה לא תיבעי לך דאפילו שנים בכתב ושנים על פה לא מצטרפי אלא כי תיבעי לך אליבא דר' יהושע בן קרחה שנים בכתב ושנים על פה הוא דמצטרפי אבל עד אחד בכתב ואחד על פה לא מצטרפינן או דלמא לא שנא שלח להו אני איני כדיי ששלחתם לי אלא כך דעת תלמידכם נוטה שיצטרפו אמר ליה אנן הכי מתנינן לה דשלחו ליה חברייא לרבי ירמיה שנים שהעידו אחד בבית דין זה ואחד בבית דין זה מהו שיבואו בית דין אצל בית דין ויצטרפו [ב]אליבא דתנא קמא דר' נתן לא תיבעי לך דאפילו בחד בית דינא נמי לא מצטרפי אלא כי תיבעי לך אליבא דר' נתן בחד בי דינא הוא דמצטרפי אבל בתרי בי דינא לא מצטרפי או דלמא לא שנא ושלח להו אני איני כדיי שאתם שלחתם לי אלא כך דעת תלמידכם נוטה [א]שיצטרפו מר בר חייא אמר הכי שלחו ליה שנים שהעידו בב"ד זה וחזרו והעידו בב"ד זה מהו שיבוא אחד מכל ב"ד ויצטרפו אליבא דר' נתן לא תיבעי לך השתא עדים מצרפינן דייני מיבעיא אלא כי תיבעי לך אליבא דת"ק דר' נתן עדים הוא דלא מצרפינן אבל דייני מצרפינן או דלמא ל"ש שלח להו אני איני כדיי שאתם שלחתם לי אלא כך דעת תלמידכם נוטה [ב]שיצטרפו רבינא אמר הכי שלחו ליה שלשה שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכי למכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי או לא שלח להו אני איני כדיי שאתם שלחתם לי אלא כך דעת תלמידכם נוטה [ג]שצריכין למכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי ועל דא עיילוהו לרבי ירמיה בבי מדרשא: **מתני'** כתוב [ד]בו זוזין מאה דאינון סלעין עשרין אין לו אלא עשרין זוזין מאה דאינון תלתין סלעין אין לו אלא מנה כסף זוזין דאינון ונמחק [ה]אין פחות משתים כסף סלעין דאינון ונמחק אין פחות משתים דרכונות דאינון ונמחק אין פחות משתים כתוב בו מלמעלה מנה ומלמטה מאתים מלמעלה מאתים ומלמטה מנה [ו]הכל הולך אחר התחתון א"כ למה כותבין את העליון שאם [ז]תמחק אות אחת מן התחתון ילמד מן העליון: **גמ'** תנו רבנן (א) [ח]אמר כסף אין פחות מדינר כסף דינרין ודינרין כסף [ט]אין פחות משני דינרין כסף [י]כסף בדינרין אין פחות מבשני דינרין דהב כסף אמר מר כסף אין פחות מדינר כסף [ד]ואימא נסכא אמר רבי אלעזר [כ]דכתוב ביה מטבע ואימא פריטי אמר רב פפא [ל]באתרא דלא סגי פריטי דכספא תנו רבנן [מ]דהב אין פחות מדינר דהב דהב דינרין ודינרין דהב אין פחות משני דינרין דהב דהב בדינרין אין פחות מבשני דינרין כסף דהב אמר מר דהב אין פחות מדינר דהב [ה]אימא נסכא אמר רבי אלעזר [נ]דכתב מטבע

ומשני הא קמ"ל. מתני' דקתני פשוט שכתוב בו עד אחד פסול שילמד מקושר ממנו (ב) ולהכי תנייה לעד אחד למימרא מה עד אחד פסול דאורייתא כדכתיב (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש כו' אף שנים שבמקושר הטילו עליו חכמים פסולא דאורייתא ואם גט אינה מגורשת ואם שטר מלוה הוא אינו טורף ממשעבדי אבל אם יש שם עד אחד בעל פה עם עד אחד החתום בשטר אז יהיה השטר כשר לגמרי דמצטרפין: **תדע דשלחו ליה כו'.** ושלח להו דמצטרפין דשלחו ליה חכמים לר' ירמיה לבתר דאפקוהו מבי מדרשא כדאמר בפרק לא יחפור (לעיל דף כג:) אפקוהו לר' ירמיה מבי מדרשא ועל דא עיילוהו כדאמרינן במסקנא: **מהו שיצטרפו.** דנימא כמאן דמתימי תרוייהו בשטרא דמי: **אליבא דת"ק דר' יהושע בן קרחה כו'.** פלוגתייהו בסנהדרין בפרק זה בורר (דף ל.) דתניא (ג) אין עדותן מצטרפת בב"ד עד שיראו שניהם כאחד רבי יהושע בן קרחה אומר אפי' בזה אחר זה אין עדותן מתקיימת עד שיעידו שניהם כאחד רבי נתן אומר שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו והני שני מחלוקות של ר"י בן קרחה ורבנן ודרבי נתן ורבנן התם מפרש טעמא איבעית אימא קרא ואב"א סברא: **הספא.** השנים המתומים בשטר ורוצין אנו לקיים עדותן בשטר שהן חתומין בו או שנים בעל פה לענין לגבות ממון בעדותן בלא שטר אין מצטרפין אם לא ראו שניהם כאחד את עדותן ואע"ג דממה נפשך תרוייהו אחד מנה קא מסהדי: **אליבא דר' יהושע** (ד). שנים בכתב ושנים בעל פה מצטרפין אפי' אם בזה אחר זה ראו עדותן אבל אם עד אחד בכתב כו': **אמר ליה.** רב אשי לאמימר אנן הכי מתנינן לה כו' ולא תקשי מיניה לאביי דאמר אין מצטרפין: **מהו שיבואו ב"ד.** זה אצל ב"ד אחר לצרף עדותן ששמעו וישפטו לפי העדות: **אליבא דת"ק דרבי נתן.** למעלה פירשתיה ובשראו שניהם כאחד אפס לא העידו בבית דין כאחד בהכי פליגי רבי נתן ורבנן: **ומת אחד מהן.** לאחר שהעידו העדים על חתימת ידם בפני שלשה ואין קיום השטר אלא בג' דבעינן ב"ד לקבל העדות: **וחד ליתוהי.** דלא מתחזי כשיקרא מאי דכתיב ברישא במותב תלתא הוינא ובסופו לא נחתמו אלא שנים: **על דא עיילוהו.** שהשיב להם כהוגן דהא דאפקוהו משום שלא כהוגן רגלו אחת חוץ לתחום י) ורגלו אחת בתוך התחום י) ועל דא אפקוהו מבי מדרשא בפרק לא יחפור והשתא הוא דעיילוהו: **מתני' כתוב בו.** בשטר מלוה זוזים מאה דאינון עשרים סלעים לוה פלוני מפלוני ואף על פי שמאה זוזי הרי הן (בכלל) כ"ה סלעים אין למלוה אלא (מנה) כ' ח)זוזים דיד בעל השטר על התחתונה והמוציא מחבירו עליו הראיה ושמא כך פי' מאה זוזים גרועים ומחסרים שאינן שוין אלא כ' סלעים: **אין לו אלא מנה.** מאה זוזים שיש לפרש כך זוזים מאה דאינון תלתין סלעים קלים שאינן שוין אלא כ"ה סלעים דיד בעל השטר על התחתונה. הסלע ארבעה דינרין המנה כ"ה סלעים: **ונמחק.** המנין שכתוב בו אחר דאינון: **דרכונות.** בלע"ז קינונ"ש והם דרכמונות שבספר עזרא (ג): **ומלמטה מאתים.** כשכפל דבריו בשטר: **הכל הולך אחר התחתון.** אלא שלא יהא כתוב בשיטה אחרונה: **למה כותבין את העליון.** הואיל ובסוף השטר חוזר וכופל את דבריו שכותבין וסומכין אחריות ממון זה כך וכך קבלתי עלי ועל ירתאי כו': **גמ' ת"ר כסף אין פחות מדינר כסף.** כסף לוה פלוני מפלוני: **כסף דינרין או דינרין כסף אין פחות משני דינרין כסף.** לוה דהכי משמע כסף שני דינרין לוה פלוני מפלוני: **כסף בדינרין אין פחות משני דינרין זהב כסף.** דכסף בדינרין משמע כסף לוה פלוני מפלוני שוה שני דינרין של זהב וכדמפרש לקמן [קסו.] שכתוב כסף בדינרי משמע בדינרי זהב אבל בדינרין היינו שני דינרין של כסף ט)(אין פחות מכסף בשוה שני דינרין של זהב): **זהב בדינרין אין פחות משוה שני דינרין של כסף.** אותו זהב שלוה וכדמפרש לקמן [שם] דדינרין משמע של כסף:

פריטי

מה התם פסולא דאורייתא. למאן דאמר בפרק המגרש (גיטין פו.) גבי יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הולד כשר בכתב ידו ועד דוקא אבל כתב סופר ועד פסול לגמרי אתי שפיר אבל למ"ד נמי התם כתב סופר ועד נמי כשר הולד ואפי' בסופר דלא מובהק קשה אמאי קרי ליה הכא פסול דאורייתא וי"ל דההיא כאביי דהכא סבירא ליה אי נמי הכא מיירי שהסופר בעצמו חתם או שכתבו קרוב או פסול: **הכא** נמי פסולא דאורייתא. לאו דאורייתא ממש דגט מקושר מדרבנן הוי כדאמר לעיל אלא מה שהולד ממזר מדרבנן כי היכי דהוי ממזר בפסול פשוט קרי ליה דאורייתא ולאו דוקא ורשב"ם פירש פסול דאורייתא דלא גבי מגני מרי ואין נראה לרבי דאפי' (ה) כי הוי פסולא דרבנן לא היה גבי מגני מרי: **אימא** נסכא. תימה לרבי מאי קושיא תפסת מועט תפסת (ו) והכי הוי מצי לדחויי דנסכא פחות מדינר מיהו עוד קשה דבכתובות פרק בתרא (דף קי:) אמרי' כתוב בו בבבל מגבהו ממעות שבבבל כתוב בו כסף סתם כל מה שירצה לוה מגבהו פירוש מטבע פחותה של כסף ופריך ואימא נסכא ותימה (ז) וכי נסכא פחותה מאיסר שאין בה רק [שמונה] פרוטות ואמאי שנא נסכא ממיני פרוטות דהא מה שירצה קאמר התם היינו מטבע פחותה של כסף מדפריך עלה ואימא פריטי ומשני פריטי דכספא לא עבדי אינשי מכלל דמטבע פחותה של כסף דעבדי אינשי נותן לו והכא נמי כשמעתין משמע הכי דגריעי מאיסר אם נפרש דמכח גריעותא מקשה אימא נסכא דאי לא גריע טפי מאיסר כרישא הוי ליה לאקשויי ואימא פריטי

ורבינו

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ד מהל' עדות הלכה ו סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף יא:
לז ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:
לח ג מיי' שם פ"ו הלכה ו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' מו סעיף כט:
לט ד מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה יד סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מב סעיף ה:
מ ה טוש"ע שם סעיף יא:
מא ו מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הל' יד טוש"ע שם סעיף יב:
מב ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
מג ח ט י כ ל מ נ מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מב סעיף יג:

רבינו גרשום

למיטרף [מלקוחות]. אלא קשיא מתני'. לאמימר א"כ מאי קמ"ל מתני' פשוט שכתב בו עד אחד פסול פשיטא. ומשני הא קמ"ל דשני עדים התתומין על השטר מקושר כעד אחד דחתום בפשוט דמי: מה התם. בפשוט אי ליכא אלא עד אחד חתום איכא פסולא דאורייתא. דאפי' תפיס מלוה מחמת ההוא שטרא מפקי' מיניה. אף הכא במקושר דחתימו ביה תרי סהדי בלבד הוי פסולא דאורייתא ואי תפיס מפקינן מיניה דלא סגיא בלא ג' סהדי: תדע. וודאי דעד אחד בכתב ועד אחד על פה מצטרפין לעדות אחת וכשרין דשלחו ליה חבריא לר' ירמיה: אליבא דת"ק לא תיבעי לך. דאפי' שנים בכתב ושנים על פה שלא ראו זאת העדות ביחד אלא זה ראה מחלון זה שלוה פלוני מפלוני מנה והכי נמי אידך ולא היו מכירין זה את זה וודאי לא מצטרפי הואיל ולא ראו עדותן יחד: כי תיבעי לך אליבא דר' יהושע בן קרחה. דאמר בזה אחר זה מצטרפי הואיל דעל מנה אחד מסהדי ומצטרפי שנים בכתב ושנים בעל פה הכי נמי מצטרפי הואיל דמסהדי עדות אחת. אבל עד אחד בכתב ועד אחד על פה אע"ג דתרוייהו הוו לעדות אחת אהדדי לא מצטרפי הואיל דאחד בכתב ואחד על פה. או דלמא לא שנא ומצטרפי: שיצטרפו. אלמא דמצטרפי: א"ל לעולם לא מצטרפי. והאי דאמריתו דמיבעי לר' ירמיה לא הכי קא מיבעיא ליה כלל. כלומר [לא] משה"ה שלחו ליה דאנן ההיא בעיא הכי מתנינן לה. שנים שהעידו עדות אחת והעיד עד אחד עדותו בב"ד אחר ואחר העיד בב"ד אחר והלכו למדינת הים. מהו שיבא בית דין אצל בית דין ויצטרפו דכעדים דמי: אליבא דת"ק דר' נתן לא תיבעי לך דאפי' בחד בי דינא לא מצטרפי. אם מסהיד זה שלא בפני חבירו וזה שלא בפני חבירו אפילו בב"ד אחד כ"ש בשני בתי דינין לא מצטרפי: כי תיבעי לך אליבא דר' נתן. דאמר שומעין דבריו של זה היום ולכשיבוא חבירו למחר שומעין את דבריו: שנים שהעידו בב"ד על חתימת יד שני עדים והלכו להם שנים מאותן ג' בתי דינין למדינת הים והשתא לא מצי הוי חד ב"ד וחזרו והעידו בב"ד אחר והלכו להן שנים מהן וחזרו העדים והעידו בב"ד והלכו להם שנים ונשתייר אחד מהן מכל בית דין ובית דין מהו שיבוא אותו אחר שנשתייר מכל בית דין ובית דין דהוין ג' בתי דינין ויצטרפו לקיים השטר בעדותן. אליבא דר' נתן דאמר שומעין דבריו של זה היום וכשיבוא חבירו למחר שומעין לו. לא תיבעי לך דודאי מצטרפי. דהשתא עדים דלא בקיאי

מסורת הש"ס

א) [לעיל דף לג. וש"נ], ב) [שם וש"נ] סנהדרין ל., ג) כ"ה גי' הרי"ף והרא"ש והגי' הכתובה שאם לא כתב אות אחת. ת"מ, ד) מנחות דף קז. ע"ש כתובות דף קי: ע"ש, ה) [כתובות שם מנחות שם], ו) [לתוספות רש"ש], ז) [תוספות רש"ש], ח) רש"ל, ט) רש"ל מ"ז, י) רש"ל מ"ז.

הגהות הב"ח

(א) גמ' תנו רבנן כסף כו"ל ותיבת אמר נמחק: (ב) רשב"ם ד"ה ומשני וכו' ולהכי תנן לעד אחד למימרא מה עד אחד פסול: (ג) ד"ה אליבא וכו' דתניא לעולם אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד וכו' ואין עדותן מתקיימת בב"ד עד שיעידו: (ד) ד"ה אליבא דרבי יהושע בן קרחה שנים בכתב: (ה) תוס' ד"ה הכא וכו' דאפילו אי הוי פסולא: (ו) ד"ה אימא נסכא וכו' והכא הוי מצי לדחויי: (ז) בא"ד ותימה דאי נסכא פחותה מאיסר שאין בו רק שמונה פרוטות מאי קושיא אה"נ דפחות משמונה פרוטות קאמר דהא מה שירצה קאמר התם דהיינו מטבע פחותה כצ"ל:

לעזי רש"י

קינונ"ש [קוינצו"ש]. פרוטות, מטבעות קטנות.

מוסף רש"י

ואימא נסכא. חתיכת כסף (כתובות קי:). **ואימא פריטי.** ולאמר שיתן לו נחשת או כסף שוה מאה פרוטות (שם). **אימא נסכא.** חתיכה אחת של זהב שקורין פלט"א (מנחות קז.).

רבינו גרשום (המשך)

כולי האי מצטרפי. דייני דבקיאי ומובהקים לחקור ולדרוש לא כ"ש דמצטרפי. והא פלוגתא דר' נתן ור' יהושע במס' סנהדרין בפ' דיני ממונות זה בורר לו שלשה: ב"ד שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן. קודם שחתמו וקיום השטר צריך ג' ב"ד וצריכי למיכתב במותב תלתא הוינא כו': ועל דא עיילוהו לר' ירמיה בבי מדרשא. לכל חד וחד כראוית ליה משום דשפיר פשט [דהא] דאפקוהו (לעיל כג: ע"ש) משום דאיבעיא ליה רגלו אחת של ניפול בתוך חמשים ורגלו אחת חוץ לחמשים מהו: כתוב בו. בשטר זוזין מאה חייב פלוני לפלוני: ונמחק אותו סכום ואינו ניכר. ודאי אין זוזי דאינון פחות משנים: דרכונות. של זהב שלועזין מוקוסי: ת"ר כתוב בשטר כסף. סתם לוה פלוני מפלוני בודאי אין פחות מדינר כסף שהוא חייב לו. ואי כתב לו כסף דינרים או דינרים כסף לוה פלוני מפלוני אין פחות משני דינרין של כסף. דינרין אין פחות משנים. אבל אם כתב כסף בדינרי חייב פלוני לפלוני משמע כסף חייב לו שהוא שוה ב' דינרין (דינרים) של זהב. אין פחות מב' דינרי של זהב מכסף חייב לו: ואימא נסכא. חתיכה של כסף קטנה חייב לו: ואימא פריטי. קטנים של כסף. דאית ביה מטבע: דלא סגיא פריטי דכספא. ומטבע שלהם אין פחותה מדינר ומשום הכי היכא דכתב כסף סתם משמע דינר: ת"ר אי כתב בשטר זהב סתם לוה פלוני מפלוני אין פחות מדינר זהב ה' פשיטים למשקל ברזל. ואי כתב זהב דינרין או דינרי זהב אין פחות משני דינרים של זהב. ואי כתב זהב בדינרין אין פחות מבשני דינרין כסף דזהב